

Sygn. akt I ACa 847/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Roman Dziczek

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

SO del. Joanna Zaporowska

Protokolant: ref. staż. Julia Murawska

po rozpoznaniu w dniu 7 stycznia 2014 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w O.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 21 marca 2013 r.

sygn. akt I C 645/09

I. oddala apelację;

II. zasądza od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 847/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 lipca 2009 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. wniosła o zasądzenie od Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w O. kwoty 2.170.110,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami. W uzasadnieniu żądania podała, że umowa o udzielenie pomocy finansowej jaką strony zawarły w dniu 4 maja 2004 r., została objęta kontrolą Urzędu Kontroli Skarbowej we W. w okresie od dnia 10 stycznia 2006 r. do dnia 28 kwietnia 2006 r. Kontrola ta wykazała nieprawidłowości, skutkujące z mocy zapisów § 8 umowy obowiązkiem zwrotu całej udzielonej pozwanej pomocy.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa, podnosząc m.in. zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 21 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził powódki na rzecz pozwanej kwotę 15.053,80 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych.

(...) sp. z o.o. w O. (poprzednia firma Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o.) prowadzi działalność gospodarczą obejmującą odbiór od zakładów przetwórstwa mięsnego i producentów rolnych, transport i utylizację produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego. Zbiera, transportuje i utylizuje trzy grupy odpadów: zwłoki padłych zwierząt, odpady poubojowe szczególniego ryzyka, tzw. SRM (odpady niebezpieczne) oraz odpady przemysłowe pochodzące z zakładów mięsnych i rzeźni.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. w dniu 4 maja 2004 r. zawarła z pozwaną umowę Nr (...) (umowa wraz z załącznikami – k. 39-57), która określała warunki i tryb udzielania przez Agencję pomocy finansowej pozwanej spółce w zakresie prowadzenia działalności polegającej na zbieraniu zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń lub ich części, transporcie zbieranych zwłok zwierzęcych do zakładu pośredniego odpowiedniej kategorii lub najbliższego zakładu przetwarzającego kategorii 1 lub kategorii 2 z listy zakładów wskazanych przez Główny Inspektorat Weterynarii do przerabiania materiałów kategorii 1 lub kategorii 2, a także przetwarzaniu na mączkę zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń lub ich części (§ 1 umowy). Pomoc finansowa miała wynieść 2.736.230,49 zł, jednak nie więcej niż 98% kosztów operacyjnych związanych z wykonywaniem działalności, z tego w schemacie 1.1.: 1.939.982,78 zł, a w schemacie 1.2.: 796.247,72 zł. Przez koszty działalności strony rozumiały koszty poniesione przez pozwaną według kalkulacji przedstawionej przy składaniu wniosku o pomoc finansową (§ 3 pkt 1-2 umowy). Pomoc finansowa przysługiwała wyłącznie na pokrycie kosztów działalności od 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. (§ 3 pkt 3 umowy).

Ostatecznie, aneksem Nr (...) zawartym w dniu 20 grudnia 2004 r. (k. 70-81) wysokość pomocy finansowej została ustalona na kwotę 2.170.110,76 zł, jednak nie więcej niż 98 % kosztów operacyjnych związanych z wykonywaniem działalności, z tego w schemacie 1.1.: 1.742.798,10 zł a w schemacie 1.2.: 427.312,66 zł.

Pozwana traciła prawo do pomocy finansowej i zobowiązywała się zwrócić powódce otrzymaną pomoc w całości, w razie wystąpienia jednego z następujących przypadków: a) uniemożliwienia dokonania kontroli dokumentów lub wizytacji terenowych; b) braku udokumentowania kosztów działalności; c) niezgodności pomiędzy zakresem rzeczowym zawartym we wniosku o wypłatę pomocy finansowej a rzeczywistym wykonaniem zakresu działalności; d) niewykonania zobowiązania wynikającego z terminowego złożenia poprawnie wypełnionego wniosku o wypłatę pomocy finansowej; e) złożenia przez pozwaną fałszywych informacji lub oświadczeń (§ 8 umowy). W razie wystąpienia choćby jednej z powyżej wymienionych okoliczności, powódka miała wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym i wezwać pozwaną do zwrotu kwoty otrzymanej pomocy finansowej wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od daty przekazania przez Agencję pomocy finansowej, w terminie 14 dni od dnia otrzymania oświadczenia o wypowiedzeniu umowy. Rozwiązanie umowy miało nastąpić z dniem otrzymania przez pozwaną oświadczenia o jej wypowiedzeniu (§ 9 umowy).

Wypłata środków w całym 2004 r. wyniosła 2.170.110,76 zł i dokonywana była na podstawie składanych przez pozwaną w okresach miesięcznych wniosków o wypłatę (wnioski o wypłatę: k. 82-99; k. 100-115; k. 116-131; k. 132-148; k. 149-162; k. 163-176; k. 177-189; k. 190-202; k. 203-214; k. 215-226; k. 227-237; k. 238-250).

Powódka kontrolowała działalność pozwanej za rok 2004. Kontrola przeprowadzona przez Głównych Specjalistów Departamentu Kontroli Wewnętrznej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. nie stwierdziła uchybień (protokół – k. 353-356).

Kolejna kontrola została przeprowadzona przez Urząd Kontroli Skarbowej we W. Ośrodek (...) w L. w 2006 r. (protokół kontroli – k. 254-314v.). W protokole kontroli, w zakresie prawidłowości wykorzystania środków publicznych przeznaczonych w latach 2003-2005 na pomoc dla podmiotów zajmujących się zbieraniem zwłok padłych przeżuwaczy oraz świń, przetwarzaniem, transportem oraz spalaniem mączek wyprodukowanych z tych zwłok, stwierdzono nieprawidłowe rozliczenie przez kontrolowaną spółkę kosztów działalności objętej pomocą Agencji we wnioskach o wypłatę pomocy, w wyniku czego, zdaniem Urzędu Kontroli Skarbowej, nastąpiło zawyżenie kwoty

wypłaconej przez Agencję w łącznej wysokości 3.142.820,87 zł. Kontrolujący Urząd stwierdził, iż nieprawidłowe rozliczenie kosztów dotyczących działalności finansowanej polegało głównie na nieprawidłowym rozliczeniu przez pozwaną kosztów transportu i zbiórki padliny oraz rozliczaniu w ramach działalności dofinansowanej z Agencji kosztów nie związanych z tą działalnością. Główną przyczyną, w ocenie Urzędu, zawyżenia wnioskowanej kwoty pomocy finansowej przez spółkę było nieprawidłowe przyjęcie przez pozwaną hipotetycznego założenia, iż bezpośrednie koszty transportu padliny stanowią co najmniej 1/3 bezpośrednich kosztów transportu całego materiału zbieranego i transportowanego przez spółkę. Taki sposób rozliczeń działalności objętej schematem 1.1. nie znajduje swojego potwierdzenia w ewidencji rachunkowej oraz ewidencji magazynowej pozwanej. Działania spółki w zakresie uzyskiwania dofinansowania Agencji na działalność w zakresie zbiórki i transportu zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń lub ich części do zakładu utylizacyjnego oraz ich przetwarzania na mączkę, miały na celu dotowanie przez Agencję bieżącej działalności pozwanej nie związanej z realizacją umowy (wynik kontroli Nr (...) – k. 359-404).

W związku ze stwierdzonymi w toku kontroli skarbowej nieprawidłowościami, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. dwukrotnie wzywała pozwaną spółkę do zwrotu nienależnie pobranych środków, wraz z odsetkami liczonymi od daty przekazania pomocy finansowej do dnia dokonania zwrotu, m. in. w kwocie 2.739.828,78 zł (k. 315-315v., 316-317, 357-358).

Wyjaśniając motywy oddalenia wniosku strony powodowej o uzupełniające przesłuchanie świadka I. Ł. oraz o przesłuchanie kolejnych świadków Sąd stwierdził, że okoliczności, na które powoływała się strona powodowa wnioskując o te dowody zostały już dostatecznie wyjaśnione. Odnośnie oddalenia wniosku o zobowiązanie pozwanej do złożenia dokumentacji zestawień i wyciągów stanowiących podstawę opracowania wniosków o wypłatę środków, Sąd miał na uwadze okoliczność, że w ocenie biegłego dokumentacja nie wymagała uzupełnienia dla wydania stanowczej opinii. Biegły stwierdził, iż stosowany przez pozwaną model kalkulacji kosztów na potrzeby zwrotu kosztów związanych ze zbiorem i transportem sztuk padłych za 2004 rok jest dopuszczalny z punktu widzenia metodyki rachunku kosztów oraz zgodny z obowiązującymi zasadami rachunkowości. Z dołączonych do akt sprawy dokumentów źródłowych wynika, iż bardzo szczegółowo ewidencjonowano wszelkie, nawet najdrobniejsze fakty gospodarcze. Pozwana nie miała obowiązku publicznoprawnego prowadzenia ewidencji kosztów związanych z realizacją umowy, a Urząd Kontroli Skarbowej nie był uprawniony do kwestionowania rachunkowości zarządczej powódki. Sposób kalkulacji kosztów zastosowany przez UKS na potrzeby zwrotu kosztów związanych ze zbiorem i transportem sztuk padłych za 2004 rok jest niepoprawny. Pozwana nie mogła optymalizować sobie logistyki trasy i nie mogła optymalnie ustalać swoich przewozów. Nie jest bowiem prawdą, iż „zbierała” martwe zwierzęta tak długo, aż uzbierała pełny tonaż samochodu. Podstawową determinantą kosztów jest odbycie trasy samochodem prowadzonym przez człowieka pobierającego wynagrodzenie, który jeździł de facto jak pogotowie. Samochód załadowany w całości spali więcej paliwa niż pusty, co nie uzasadnia przyjęcia metodologii UKS. Zastosowanie wskaźnika wagowego dla obliczania udziału kosztów działalności dofinansowanej w działalności transportowej ogółem, biorąc pod uwagę, że rejestrowano wagę zwierząt i z częścią dostawców tak rozliczała się pozwana, nie jest poprawne ani logiczne. Nadto pozwana poprawnie zakwalifikowała koszty tłuszczu utylizacyjnego jako koszty działalności podlegające na przetwarzaniu zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń na mączkę. Koszty managementu (zarządu), premii pracowników oraz różnic kursowych i odsetek są kosztami uzasadnionymi działalności refundowanej zgodnie ze schematem 1.2. (przetwarzanie zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń na mączkę lub ich części na mączkę). Dane, na podstawie których pozwana ustaliła wskaźnik opisany w odpowiedzi na pozew znajdują potwierdzenie w istniejącej w pozwanej spółce dokumentacji źródłowej (księgowej i magazynowej). Kwota otrzymana przez pozwaną z tytułu zwrotu kosztów związanych ze zbiorem, transportem i utylizacją sztuk padłych za rok 2004 nie przewyższa wartości kosztów wynikających z ewidencji rachunkowej pozwanej, które można zakwalifikować jako koszty związane z działalnością objętą schematem 1.1. i 1.2., koszty poniesione przez pozwaną przewyższają kwoty otrzymane od powódki. Spółka co do zasady w prawidłowy sposób zaliczyła do kosztów działalności objętej pomocą Agencji koszty managementu (zarządu) w łącznej wysokości 140.000 zł, koszty wynagrodzeń pracowników ustalone w formie ryczałtu w wysokości 18.150 zł miesięcznie jako 1/12 premii rocznej wypłaconej w roku następnym, różnice kursowe oraz odsetki od pożyczek zaciągniętych w walutach obcych od udziałowców spółki według konta 755 w łącznej wysokości 42.359,83 zł, koszt własny sprzedanych towarów (paliwa) według ewidencji 735, a także koszty wytworzenia tłuszczu w łącznej

wysokości 526.707,89zł. Pozwana poprawnie zaliczyła koszty zarządu do działalności objętej dofinansowaniem, przy czym istotnie zaniżyła udział kosztów zarządu, ponieważ zaangażowanie zarządu w realizację umowy z powodką istotnie przekraczało zaangażowanie zarządu w pozostały rodzaj działalności pozwanej. Przyjęte przez spółkę dane służące do ustalenia wskaźnika kosztów transportu oraz pozostałych wskaźników stosowanych przez spółkę, znajdują potwierdzenie w dokumentacji. Przyjęte przez spółkę dane służące do ustalenia wskaźnika kosztów transportu nie uwzględniały występowania przewozów mieszanych, ponieważ nic nie wskazuje na to, że takie przewozy występowały.

Postępowanie karne przed Sądem Rejonowym w Złotoryi w sprawie II K 238/09 (akt oskarżenia – k. 1024-1104), bez względu na treść przyszłego orzeczenia, nie wpłynie w żaden sposób na treść opinii biegłego ani na płynące z opinii wnioski. Zarzuty objęte aktem oskarżenia dotyczą faktur VAT, a zatem przychodowych dokumentów spółki. Biegły tymczasem badał dokumenty wyłącznie kosztowe, ponieważ umowa dotyczyła dofinansowania kosztów działalności operacyjnej pozwanej (opinia – k. 932-943v.; pismo – k. 974-974v.; protokół – k. 1003-1005, płyta CD – k. 1006; opinia uzupełniająca – k. 1116-1117).

Sądu Okręgowy w całości zaaprobował opinię biegłego P. M.. Biegły ten szeroko uzasadnił swoje stanowisko zarówno w opinii głównej, jak również podczas ustnych wyjaśnień szczegółowo odniósł się do zadawanych mu pytań. Dlatego wniosek powódki o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego został przez Sąd oddalony. Samo niezadowolenie strony z wyników opinii nie może stanowić podstawy powołania kolejnego biegłego, a po wyjaśnieniach ustnych biegłego zarzuty do opinii należało uznać za dostatecznie wyjaśnione. Nadto Sąd oddalił wniosek powódki o wyłączenie biegłego z uwagi na jego zachowanie przed rozprawą (protokół – k. 1003, płyta CD – k. 1006). Jakkolwiek zachowanie biegłego było niedopuszczalne, niemniej jednak nie stanowi okoliczności tego rodzaju, że mogłaby ona wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności, tym bardziej, że miało miejsce już po sporządzeniu opinii głównej.

Na podstawie przytoczonych ustaleń Sąd Okręgowy ocenił, że nie zaistniała żadna z przesłanek określonych w § 8 umowy, która upoważniałaby Agencję do jej wypowiedzenia na podstawie § 9, i w konsekwencji do żądania zwrotu udzielonej pomocy finansowej.

Nieuzasadniony jest zarzut, że pozwana w nieprawidłowy sposób rozliczała koszty zbioru i transportu w roku 2004 na działalność określoną w § 1 umowy Nr(...) dotyczącej schematu 1.1. i 1.2. Z opinii biegłego jednoznacznie wynika, iż pozwana była zobowiązana do prowadzenia rachunku kosztów wybranej działalności (dwa schematy) spośród całości swojej działalności. Nie miała jednak publicznoprawnego obowiązku prowadzenia ewidencji kosztów związanych z realizacją umowy, a tym samym UKS nie był uprawniony do kwestionowania rachunkowości zarządczej powódki. Takiego obowiązku nie przewidywała też umowa. Jeżeli powódka oczekiwała prowadzenia przedmiotowej dokumentacji, winna to wyraźnie zaznaczyć w umowie, tym bardziej, iż nie jest to jedyna umowa, która została zawarta między stronami. Biegły nie stwierdził też nieprawidłowości w ewidencji księgowej spółki, obejmującej rozliczane koszty. Wszelkie koszty rozliczane przez pozwaną przy zastosowaniu wskaźników procentowych wynikały z ksiąg rachunkowych spółki, zaś same wskaźniki zostały ustalone w oparciu o dane zgromadzone w ewidencji magazynowej oraz w ewidencji transportów prowadzonej przez pozwaną.

W związku z brakiem obowiązku prowadzenia odrębnej ewidencji kosztów działalności objętej refundacją, dla prawidłowego ich ustalenia i przyporządkowania niezbędne było ustalenie odpowiedniego wskaźnika podziału kosztów. Opierając się na doświadczeniu i danych z lat poprzednich odnośnie stopnia zaangażowania środków w działalność związaną z transportem i utylizacją poszczególnych rodzajów odpadów zwierzęcych, pozwana jako podstawę obliczenia wskaźnika kosztów bezpośrednich transportu padliny przyjęła stosunek liczby dojazdów (transportów) po odbiór padliny (działalność refundowana) do łącznej liczby dojazdów (transportów), obejmującej zarówno działalność refundowaną, jak i komercyjną, z uwzględnieniem średniej wagi padliny oraz średniej wagi pozostałych odpadów przypadającej na jeden transport. Jak to już zaznaczono, sposób kalkulacji kosztów zastosowany przez UKS na potrzeby zwrotu kosztów związanych ze zbiorem i transportem sztuk padłych za 2004 rok był niepoprawny. Przyjęte zaś przez spółkę dane służące do ustalenia wskaźnika kosztów transportu oraz pozostałych wskaźników stosowanych przez spółkę znajdują potwierdzenie w posiadanej przez pozwaną dokumentacji.

Pozwana umożliwiła powódce dokonanie kontroli dokumentów, koszty działalności zostały należycie udokumentowane w zakresie, jakim nakazywała to umowa zawarta pomiędzy stronami, nie zaistniały niezgodności pomiędzy zakresem rzeczowym zawartym we wniosku o wypłatę pomocy finansowej a rzeczywistym wykonaniem zakresu działalności. Spółka wykonała zobowiązania wynikające z terminowego złożenia poprawnie wypełnionego wniosku o wypłatę pomocy finansowej oraz nie przedstawiła informacji ani oświadczeń niezgodnych ze stanem faktycznym. Na pozwaną nie można nakładać obowiązku takiego dokumentowania ponoszonych przez nią kosztów, który wprost nie wynika z łączącej strony umowy ani z powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Odnośnie zarzutu przedawnienia Sąd stwierdził, że działalność Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 118 k.c., bowiem wykonuje ona swoje zadania w oparciu o środki budżetowe bez ukierunkowania na osiągnięcie efektu handlowego, a ustawodawca w powołanym przepisie posłużył się kryterium podmiotu, któremu roszczenie przysługuje. W tej sytuacji należało przyjąć, iż przy ocenie roszczenia o zwrot udzielonej pomocy zastosowanie znajduje ogólny dziesięcioletni termin przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c., który został dochowany przez powódkę.

Strona powodowa wniosła apelację. Skarżąc w niej wyrok w całości, sformułowała następujące zarzuty:

1. naruszenia prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a

mianowicie:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie swobodnej oceny materiału dowodowego poprzez nadanie szczególnej mocy dowodowej opinii z dnia 26.05.2012 r. oraz opinii uzupełniającej z dnia 12.10.2012 r. wydanych przez biegłego sądowego P. M., wykonanych niezgodnie z tezą dowodową i obowiązującymi standardami, co do rzetelności których strona powodowa wniosła uzasadnione zarzuty,

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozważenie zarzutów strony powodowej wniesionych do wyjaśnień jakie biegły sądowy złożył na rozprawie w dniu 17.01.2013 r.,

c) art. 227 k.p.c. i art. 232 k.p.c. poprzez nieuzasadnione oddalenie wniosku dowodowego odnośnie dopuszczenia dowodu z opinii drugiego biegłego w sytuacji zgłoszonych i udowodnionych przez stronę powodową zarzutów, że opinia wykonana została niezgodnie z postanowieniem dowodowym i obowiązującymi standardami, a ponadto jest nierzetelna i niekompletna,

d) art. 233 § 1 k.p.c. (omyłkowo wskazano art. 233 § 1 k.c.) poprzez przekroczenie swobodnej oceny materiału dowodowego, poprzez zaniechanie oceny pozostałego materiału dowodowego złożonego do akt sprawy, a także poprzez zaniechanie rozważenia twierdzeń i zarzutów wnoszonych przez stronę powodową w toku postępowania, skutkującego przyjęciem, że dane przyjęte przez pozwaną do wyliczenia wskaźnika kosztów bezpośrednich transportu i pozostałych kosztów znajdują potwierdzenie w dokumentacji źródłowej spółki,

e) art. 233 § 1 k.p.c. (skarżąca wskutek oczywistej niedokładności poprzestała tylko na wskazaniu jednostki redakcyjnej) poprzez przekroczenie swobodnej oceny materiału dowodowego polegającego na przyjęciu, że dane przyjęte do wyliczenia wskaźnika kosztów bezpośredni transportu były w spółce ewidencjonowane,

f) art. 233 § 1 k.p.c. przez sprzeczność ustaleń z zebrany materiał dowodowy na skutek przyjęcia, wbrew zebranemu materiałowi dowodowemu i bez rozważenia zarzutów strony powodowej, że w spółce nie występowały pojazdy (transporty) łączone,

g) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozważenie zarzutów strony powodowej dotyczących niezasadnego ujęcia w kosztach działalności objętych pomocą Agencji, wykazywanych we wnioskach o wypłatę, kosztów zakupu paliwa, następnie odsprzedawanego spedytorom oraz dwukrotnego ujęcia kosztów wytworzenia tłuszczu skutkującego uznaniem, że

pozwana spółka w sposób prawidłowy rozliczała koszty na działalność określoną w § 1 umowy z dnia 4.05.2004 r. dot. schematu 1.1. i 1.2,

h) art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie swobodnej oceny materiału dowodowego na skutek błędu w logicznym rozumowaniu, że o poprawności metody stosowanej przez pozwaną spółkę do wydzielenia spośród kosztów ogółem, kosztów poniesionych na działalność objętą pomocą Agencji świadczy to, że metoda ta jest dopuszczalna z punktu widzenia metodyki rachunku kosztów i zgodna z obowiązującymi przepisami,

i) art. 278 § 1 k.p.c. poprzez zlecenie biegłemu sądowemu wydanie opinii, czy treść aktu oskarżenia jaki wpłynął do Sądu Rejonowego w Złotorii w sprawie IIK 238/09 może mieć wpływ na opinię biegłego, ponieważ ocena taka nie należy do uprawnień biegłego sądowego;

2. naruszenia prawa materialnego, to jest art. 65 k.c. poprzez błędną wykładnię § 8 ust. 2 w zw. z art. 1 oraz art.3 umowy nr (...) z dnia 4.05.2004 r., skutkującą uznaniem, że nie zaistniały okoliczności o których mowa w § 8 tej umowy, ponieważ pozwana wykonała obowiązki wynikające z terminowego złożenia poprawnie wypełnionego wniosku o wypłatę pomocy finansowej oraz nie przedstawiła niezgodnych ze stanem faktycznym informacji i oświadczeń, a na pozwaną nie można nakładać obowiązku takiego dokumentowania ponoszonych przez nią kosztów, który wprost nie wynika z łączącej strony umowy, ani powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki kwoty dochodzonej pozwem, wraz z odsetkami i kosztami postępowania za obie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji powoda w całości i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Rozważania prawne należy rozpocząć od ustalenia tkwiącej w umowie, podstawy dochodzenia przez powódkę zwrotu całej kwoty pomocy udzielonej za rok 2004. W pozwie mowa jest o „nieprawidłowym rozliczaniu kosztów dotyczących działalności finansowej.” W przedprocesowych wezwaniach do zapłaty powódka również wskazywała na nieprawidłowe rozliczanie kosztów działalności (k.315,357).

W każdym wypadku Agencja powoływała się na § 8 umowy. Postanowienia tam zawarte, przywołane w pozwie i powtórzone w ramach przytoczonej podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, nie zawierają przesłanki wskazywanej przez Agencję. Dopiero w piśmie procesowym z 1 grudnia 2009 r., w nawiązaniu do ustaleń Urzędu Kontroli Skarbowej, powódka powołała się na nieudokumentowanie poniesionych kosztów, co zostało ujęte w § 8 pod pozycją b) umowy (k.442). Niemniej, w apelacji powódka odwołała się ogólnie do § 8, przy czym zarzut naruszenia art. 65 k.c. został tak sformułowany, że wskazuje na niewykonanie obowiązków wynikających z „poprawnie wypełnionego wniosku o wypłatę pomocy finansowej” oraz nieprzedstawienie zgodnych z faktami informacji i oświadczeń, a więc na inne niż wcześniej, przesłanki żądania zwrotu udzielonej pomocy. Takie niejednolite i niekonsekwentne stanowisko skarżącej przemawia w istocie za racjami strony przeciwnej, zasadzającymi się głównie na literalnej wykładni § 8 i 9 umowy.

W § 9 ust. 1 umowy jej strony postanowiły, że w przypadku zaistnienia choćby jednego z wypadków określonych w § 8, Agencja wypowiada umowę ze skutkiem natychmiastowym i wzywa do zwrotu kwoty otrzymanej pomocy finansowej w terminie 14 dni od dnia otrzymania oświadczenia o wypowiedzeniu umowy. Zatem w każdym wypadku wezwanie do zwrotu środków winno być poprzedzone wypowiedzeniem umowy, co w tym wypadku nie nastąpiło. W dodatku kontrola przeprowadzona przez powódkę w dniach 5-7 kwietnia 2005 r. (k.353-356), dotycząca prawidłowości rozliczenia poniesionych przez pozwaną kosztów przy zbiorce zwłok zwierzęcych i transporcie do zbiornicy i zakładu

utilizacyjnego (pkt 3- k.353), obejmująca okres od 1 stycznia 2003 r. do 31 grudnia 2004 r. (pkt 2- k.354), nie wykazała nieprawidłowości. Wyrażono ów wniosek jednoznacznie: „Nie wniesiono uwag do przyjętego rozliczenia kosztów dotyczących przetransportowania i utylizacji padłych zwierząt” (pkt 11 in fine-k.356). Agencja nie twierdziła więc przed kontrolą UKS, że zachodzi którakolwiek z przesłanek wypowiedzenia umowy - obowiązującej, jak to wynika z jej § 12 ust. 4 – tylko do 31 grudnia 2004 r. (k.43).

Późniejsze wezwania do zapłaty, wystosowane w sierpniu 2006 r. i w styczniu 2007 r. nie mogły już oczywiście zawierać oświadczenia o wypowiedzeniu umowy, która znacznie wcześniej wyekspirowała. Wezwania te w dodatku, jak to już zaznaczono, nie nawiązują do konkretnych, wyczerpująco ujętych przesłanek wypowiedzenia umowy ze skutkiem w postaci prawa do żądania zwrotu udzielonej pomocy.

Reasumując, nie doszło do wypowiedzenia umowy dotyczącej pomocy finansowej w roku 2004, lecz do jej wygaśnięcia z upływem czasu na jaki została zawarta. Co więcej, powódka oceniła po kontroli w roku następnym, że umowa została prawidłowo wykonana. Późniejsze zrewidowanie stanowiska przez Agencję, pod wpływem wniosków kontroli UKS, nie mieściło się już w ramach zakreślonych § 8 i 9, które odnosiły się (zwłaszcza § 9) do okresu obowiązywania umowy. Już dlatego nie mogło wywrzeć skutku o jakim mowa w § 9. Negatywna weryfikacja umowy w latach następnych nie wykluczała co do zasady możliwości dochodzenia roszczeń od pozwanej, ale już na zasadach ogólnych. W takiej sytuacji nie mogłoby być wszakże mowy o automatycznym skutku ewentualnego stwierdzenia nienależytego wykonania umowy, w postaci obowiązku zwrotu całego świadczenia. Rzeczą wierzyciela byłoby wykazanie uszczerbku majątkowego i związku przyczynowego (art. 471 k.c.). Jeszcze dalej idące obowiązki procesowe wiązałyby się wytoczeniem pozwu na podstawie deliktowej (art. 415 k.c.).

Należy podkreślić, że umowa przewidywała prawo Agencji żądania zwrotu pomocy w przypadku nieudokumentowania kosztów działalności. Tymczasem jak wynika z opinii biegłego, pozwana koszty te udokumentowała. Jest to zresztą okoliczność niesporna, zakwestionowany został jedynie sposób rozliczenia kosztów, a to nie to samo. Nie ma dostatecznych podstaw do tego, by rozszerzając i zarazem niekorzystnie dla dłużnika interpretować treść § 8 pkt b) umowy, tym bardziej, że jego treść formułowała w całości strona powodowa (twierdzenie pozwanej-k.323, niezaprzeczone przez powódkę).

Powyższe względy przesądzają o bezzasadności apelacji. Zarzuty naruszenia prawa procesowego, koncentrujące się na kwestionowaniu opinii biegłego i niedopuszczeniu kolejnej opinii, nie mogły być skuteczne również dlatego, że Sąd Apelacyjny nie dysponuje materiałem dowodowym, który pozwalałby na uwzględnienie powództwa. To do powoda należało wykazanie swych racji, zgodnie z art. 6 k.c. i 232 k.p.c. Protokół UKS, jako dowód z dokumentu stwierdza w znaczeniu procesowym tylko tyle, że odbyła się kontrola, z negatywnym dla pozwanej skutkiem. Treść protokołu ani też jego wnioski nie wiążą sądu w postępowaniu cywilnym. W niniejszym postępowaniu został dopuszczony dowód z opinii biegłego sądowego, szczegółowo i przekonująco oceniony przez Sąd I instancji jako rzetelny i fachowy, którego treść wskazuje na bezzasadność żądania.

Oddaleniu wniosku o dopuszczenie kolejnego biegłego towarzyszyło zgłoszenie zastrzeżenia do protokołu, ale mimo że zostało dokonane przez profesjonalnego pełnomocnika, nie łączyło się z koniecznym w takim wypadku, wskazaniem jakie przepisy zostały naruszone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 237/06, Biul. SN 2006/11/17). W dodatku apelacja nie zawiera wniosku o skontrolowanie kwestionowanego postanowienia, w trybie art. 380 k.p.c. - koniecznego dla zweryfikowania postanowienia dowodowego wydanego przez Sąd I instancji. Jeżeli w sprawie występuje profesjonalny pełnomocnik, wniosek powinien być jednoznacznie sformułowany, gdyż nie ma podstaw do przypisywania pismom przez niego wnoszonym treści wprost w nich niewyrażonych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2008 r., II CZ 54/08, Lex nr 447663 i z dnia 21 marca 2013 r., II CZ 4/13, Lex nr 1341668). Powyższe uwagi odnoszą się w jednakowej mierze do postanowienia oddalającego wniosek o wyłączenie biegłego.

Odstąpienie od reguły i dopuszczenie w postępowaniu drugoinstancyjnym dowodu z opinii biegłego na podstawie art. 232 zd. 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. byłoby niewątpliwie bezcelowe (nie miałyby dla rozstrzygnięcia sprawy istotnego

znaczenia - art. 227 k.p.c.), skoro jak to wykazano, pozwana udokumentowała koszty działalności, a powódka nie wypowiedziała umowy. Poza tym Sąd Apelacyjny nie podziela krytycznej oceny opinii biegłego jaką przedstawiła w apelacji strona powodowa. Apelująca nie zdołała podważyć tezy umotywowanej przez odwołanie się do własnej wiedzy biegłego i fachowej literatury, że pozwana nie była zobligowana żadnymi przepisami do prowadzenia odrębnej rachunkowości zarządczej, ani też nie nakładała na nią takiego obowiązku umowa stron. Należy więc w pełni zgodzić się z Sądem I instancji, że spółka musiała ustalić odpowiedni wskaźnik podziału kosztów, ustaliła go bez naruszenia jakichkolwiek przepisów prawa i w zgodzie z umową, która tej materii nie regulowała.

Biegły poddał ocenie metodę kalkulacji kosztów stosowaną przez spółkę i zestawiał ją z metodą postulowaną przez kontrolerów z UKS. Oceniał ją jako dopuszczalną z punktu widzenia metodyki rachunku kosztów i zgodną z obowiązującymi zasadami rachunkowości (str. 3 opinii - k.933). Swoje stanowisko w dalszej części opinii szeroko umotywował. Przekonują krytyczne uwagi biegłego pod adresem metody wagowej, ze względu na specyfikę transportu padłych zwierząt. Działalność taka, o charakterze pogotowia epidemiologicznego, wymagała niezwłocznego działania i wyjazdów w różnych kierunkach, bez względu na stopień wykorzystania ładowności pojazdu. Warto jeszcze odnotować za biegłym, że martwe zwierzęta podzielone były na dwie kategorie odpadów niebezpiecznych, których nie można przewozić łącznie (str. 19 opinii – k.941). W wypadku przewozów martwych zwierząt koszty wykonania transportu determinują głównie: „wynagrodzenie kierowcy, ilość przejechanych kilometrów, utrzymanie pojazdu, obszar działania pojazdu. Koszty dzielą się zatem na utrzymanie pojazdu w gotowości i koszty zmienne samych przejazdów.” (str. 18 opinii – k.940v.). Biegły zbadał dostępną mu dokumentację i nie znalazł przypadków dokonywania przewozów mieszanych. Ostatecznie dopuścił jednak takie, incydentalne przypadki, i ocenił je jako nie mające istotnego znaczenia dla przyjętej metody, z czym należy się zgodzić. W toku przesłuchania biegły wyjaśnił, że weryfikował obliczenia pozwanej, policzył klucze rozliczeniowe i z pozytywnym skutkiem porównał z kluczami rozliczeniowymi pozwanej – nie stwierdził przypadków zawyżenia, a w jednym przypadku nawet dopatrył się ich zaniżenia. Biegły odtworzył na podstawie dokumentów całą logistykę odbierania i utylizacji zwierząt, dokładnie sprawdził wszystkie dane i nie znalazł przypadków podwójnego księgowania (zeznania biegłego – k. 1004-1005, nagranie – k. 1006). Zbadanie całej dokumentacji w siedzibie spółki, jak wyjaśnił biegły, nie było możliwe ani celowe. Wystarczające okazały się liczne dokumenty załączone do akt sprawy w sześciu segregatorach. Jeśli chodzi o tę część opinii, która odnosi się do znaczenia aktu oskarżenia jaki wpłynął do Sądu Rejonowego w Złotorii, to należy ją jedynie w taki sposób rozumieć, że zarzut postawiony w postępowaniu karnym wykracza poza materię objętą niniejszym postępowaniem. Sąd zapewne formułując w tej części postanowienie dowodowe chciał uzyskać informację, czy nie zachodzi przesłanka zawieszenia postępowania z art. 177 pkt 4 k.p.c. Słusznie nie dostrzegł takiej zależności ani też apelująca nie zarzuciła naruszenia tego przepisu.

Zarzut naruszenia prawa materialnego (art. 65 k.c.) został skonstruowany na bazie dwóch przesłanek zwrotu pomocy dotąd w sprawie nieporuszanych, a więc: niewykonania obowiązków wynikających z terminowego złożenia poprawnie wypełnionego wniosku i przedstawienia informacji i oświadczeń niezgodnych ze stanem faktycznym (§ 8 pkt d i e). Nie koresponduje z podstawą faktyczną żądania. Sąd Okręgowy (zasadnie) nie stwierdził wystąpienia któregośkolwiek z przypadków przewidzianych w § 8 umowy a wskazane wyżej przesłanki zwrotu pomocy nie były w sprawie przedmiotem wykładni, gdyż nie zachodziła taka potrzeba.

Zaskarżone rozstrzygnięcie odpowiada więc prawu i dlatego Sąd Apelacyjny, przyjmując za swoje przytoczone ustalenia Sądu I instancji, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, przy czym na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.) zasądził od strony przegrywającej na rzecz pozwanej zwrot kosztów zastępstwa adwokackiego w stawce minimalnej.